

Lausunto

21.12.2023

Asia: VN/26656/2022

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja laiksi rikoslain 46 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITON (EK) LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN LAIKSI KAKSIKÄYTTÖTUOTTEIDEN VIENTIVALVONNASTA JA LAIKSI RIKOSLAIN 46 LUVUN MUUTTAMISESTA

Viite: VN/26656/2022

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja laiksi rikoslain 46 luvun muuttamisesta.

Lausuntomme tukee Teknologiateollisuus ry:n, Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry:n ja Kyberala ry:n asiasta antamaa lausuntoa.

1. Yleistä

Katsomme, että lakiuudistus on tarpeellista toteuttaa vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 soveltamisen tueksi, jotta voidaan varmistaa kansallisen lainsäädännön yhteensopivuus EU-sääntelyn kanssa poistamalla päällekkäinen ja paikoin ristiriitainen sääntely.

2. Kansalliset lupavaatimukset ja kauttakulun kieltö 6 §

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voi määrätä Euroopan unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömän kaksikäyttötuotteen viennin luvanvaraiseksi, jos tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta.

Katsomme, että erityisesti pykälän 4 momentin kohta merkittävästä vaarantamisesta on tulkinnanvarainen ja tulisi selventää, mitä ”merkittävästi vaarantaa” tarkoittaa. Ehdotetun kansallisen toimivallan käytön tulee olla selkeästi määriteltyä ja yritysten on tiedettävä velvollisuutensa ja vastuunsa tarkasti.

Kaipaamme selkeyttä myös määritelmään kansallinen turvallisuus. Ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi selkeyttää käsitevalinta määritelmään ja sen suhde vientivalvonta-asetuksen artiklan 9 yleisen turvallisuuden määritelmään. Tämä on tärkeää sekä oikeusvarmuuden, että harkintavallan käyttöön sisältyvien rajoitteiden määrittämiseksi.

Kannustamme ulkoministeriötä lisäksi kertomaan kaksikäyttötuotteiden viejille ajankohtaisista kansallisen turvallisuuden kysymyksistä, jotka vaikuttavat viranomaisen tapauskohtaiseen harkintaan.

3. Kansallinen valvontaluettelo 7 §

Lakiin ehdotetaan lisättävän kansallinen vientivalvontaluettelo. Tällä halutaan osaltaan varmistaa vientivalvonnan tavoitteiden tehokas toteutuminen.

Kansallinen valvontaluettelo on elinkeinoelämälle lähtökohtaisesti haasteellinen. Huolenamme on Euroopan markkinan pirstaloituminen kansallisten valvontalistojen myötä. EU-tason luetteloita pidetään tehokkaan vientivalvontajärjestelmän olennaisena osana ja se mahdollistaa tasapuolisemman toimintaympäristön jäsenmaasta riippumatta.

Suomi ei saa asettaa omaa teollisuuttaan kilpailijamaita huonompaan asemaan vientilupapolitiikassaan. Jäsenmaiden päätösten tulisi olla samansuuntaisia, sillä yrityksille voi koitua kohtuutonta hallinnollista taakkaa tilanteessa, jossa eri jäsenmaiden kansalliset valvontaluettelot poikkeavat toisistaan. Siten on tärkeää, että Suomi pyrkii mahdollisimman harmonisoituihin kansallisiin valvontaluetteloihin EU:ssa. Jäsenvaltioiden kansallisten valvontaluetteloiden saatavuus esim. yhteisestä lähteestä tulisi olla yhteistyön kehittämisen kohteena.

Ehdotuksessa jää osittain epäselväksi, miten Euroopan unionin suositus kriittisen teknologioiden vaikutuksesta Euroopan unionin taloudelliseen turvallisuuteen on huomioitu kansallisen valvontaluettelon koostamisessa tai siihen liittyvässä harkintakehikossa.

Esitämme, että kansalliselle valvontaluettelolle asetettaisiin määräaikaistarkasteluvelvoite. Tällainen tarkastelu tulisi tehdä kahden vuoden välein. Esitämme myös, että kaksikäyttötuotteen kansallisen valvontaluettelon lisäämiseen tai poistamiseen liittyviä menettelyitä kehitetään. On tärkeää varmistaa, että elinkeinoelämän toimijoilla olisi tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa kansallisen valvontaluettelon valmisteluun.

4. Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle 15 § ja 14 §

Säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan hyvin esille 15 §:n tarpeellisuus. Huomautamme kuitenkin, että Julkisuuslain 30 §:n mukaisen toiminnan tulisi olla perussääntö ja 15 §:n mukainen tietojen luovuttaminen poikkeus.

14 § 1 momentin kohdissa 1–5 luetellaan ne tiedot, joita viranomaiset voivat jakaa keskenään tai joita voidaan jakaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle. 15 §:ssä todetaan, että tieto voidaan luovuttaa, jos tietojen luovuttaminen ei ole vastoin kansallista etua. Olemme huolissamme yrityssalaisuuksien vuotamisesta. Ehdotamme siten, että 15 §:n perusteluihin lisättäisiin kaupalliset edut ja yrityssalaisuudet osaksi kansallista etua, sillä kyse on yksityisestä ja julkisesta taloudellisesta edusta. Tällaisia tietoja ei siten tulisi voida luovuttaa kansalliseen etuun perustuen.

Helsingissä, 21.12.2023

Petri Vuorio, johtaja, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Heli Siikaluoma, kauppapolitiikan asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Siikaluoma Heli
Elinkeinoelämän keskusliitto EK